

یادواره نظام سنتی ایلات کوگیلویه و بویراحمد

ترتیب آورنده: نور محمد مجیدی کرای

فرهنگ مانا

۱۳۹۳

سرشناسه: مجیدی کرایبی، نورمحمد؛ ۱۳۱۱
 عنوان و نام پدیدآور: یادواره نظام سنتی ایلات کوگیلویه و بویراحمد/ گردآورنده نورمحمد مجیدی کرایبی
 مشخصات نشر: فرهنگ مانا، ۱۳۹۳
 مشخصات ظاهری: ۵۴۸ ص
 شابک: ۳۵۰،۰۰۰ ریا: ۸-۰-۹۳۹۱۰-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
 موضوع: ایلات و عشایر - ایران - کوگیلویه و بویراحمد
 موضوع: لرها - ایران
 رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۲ ی ۶۹/م۳ DSR
 رده‌بندی دیویی: ۹۵۵/۶۲
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۱۹۶۱۲۶

فرهنگ‌مانا
 FARHANG • MANA

یادواره نظام سنتی ایلات کوگیلویه و بویراحمد گردآورنده نورمحمد مجیدی کرایبی

صفحه‌آرایی: سینا صفری

طراح جلد: حمیدرضا - همه

شمارگان: ۱۲۰۰ عدد

لیتوگرافی: نقره‌ایی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳

چاپ: زیتون سبز

قیمت: ۳۵۰،۰۰۰ ریال

شابک: ۸-۰-۹۳۹۱۰-۶۰۰-۹۷۸

آدرس: یاسوج، سی‌سخت، خیابان اصلی، کوچه مدرسه

مرکز بخش: تهران، خیابان انقلاب، بین ویلا و حافظ، خیابان پورموسی، کوچه پاساد، پلاک ۲، واحد ۱

کدپستی: ۱۵۹۹۶۱۷۷۱۱ تلفن: ۲۱-۸۸۹۴۸۸۲۰ دوتار: ۸۸۹۳۲۶۵۲

فهرست

۱۳.....	بیشگفتار
۱۷.....	بخش یکم: جغرافیای استان
۱۸.....	نموازه استان
۲۱.....	بخش دوم: اقوام و سرزمینهای باستانی
۲۵.....	بخش سوم: مردم آمارد یا مرد
۲۵.....	سنگ نبشته‌ی اشکفت سلمان
۲۶.....	کوه قره
۳۱.....	بخش چهارم: بازرنگان
۳۵.....	بخش پنجم: اقوام پس از اسلام
۳۹.....	بخش ششم: شبانکارگان
۴۵.....	بخش هفتم: اعراب

بخش هشتم: طوایف خواجه ۴۹

بخش نهم: قوم کر ۵۱

سازمان و تشکیلات حکومتی اتابکان لرستان بزرگ ۵۴

انگیزه مهاجرت لرها به لرستان بزرگ ۵۷

بخش دهم: طوایف سادات هاشمی رضا توفیقی ۶۱

بخش یازدهم: طوایف ترک نژاد استان ۸۵

بخش دهم: قوم تاتار (مقول) ۸۹

ایلات آغاجری ۹۴

بخش سیزدهم: ایل نوبی ۱۰۱

ایل زیلابی ۱۱۲

بخش چهاردهم: طوایف مشایخ ۱۱۳

بخش پانزدهم: طوایف رئیس ۱۱۹

طوایف رئیس سومغانی ۱۲۹

طوایف رئیس شهر سی سخت ۱۳۱

بخش شانزدهم: ایل رئیس برایی ۱۳۳

بخش هفدهم: ایل بویری ۱۳۵

شورش کاییدان چهارده تا در دوران کریم خان زند ۱۴۹

بخش هجدهم: ایل بویراحمد ۱۵۱

خاندان ملک ۱۵۲

جنگ سال ۱۳۰۷ ۱۷۵

۱۸۰	جنگ تنگ تامرادی
۱۸۵	پایان غائله بوبراحمد
۱۸۶	گزارش‌های روزنامه‌ها
۱۸۸	قاید لهراسب
۱۹۱	اعدام خوانین بوبراحمد
۱۹۱	مهریور ۱۳۲۰ شمسی و پی آمدهای آن
۱۹۵	اعمال عام اسران و سربازان پادگان‌های سمیرم و جنا
۲۰۵	جنگ خانگی در بوبراحمد
۲۰۶	فرار نیروهای انگلیسی در روستای خیرآباد گچساران
۲۰۹	ملی شدن صنعت نفت و نقش بوبراحمدی‌ها
۲۱۴	قتل خسرو بوبراحمدی
۲۲۳	تمرد فریدون بهداد و ادب به قانون منع کشت خشخاش
۲۲۷	اصلاحات ارضی در سال ۱۳۰۰
۲۳۰	شورش بوبراحمد علیه دولت
۲۳۲	چگونگی فرار آنها
۲۳۳	اجتماع کلانتران بوبراحمد
۲۳۴	حمله به پاسگاه توت نده
۲۴۱	واقعه‌ی تنگ گچستان
۲۴۶	چگونگی حادثه تنگ گچستان
۲۵۵	مصاحبه خبرنگار کیهان در شیراز
۲۵۶	تسلیم شدن ناصر طاهری
۲۵۸	محاكمه و مجازات سران غائله فارس
۲۶۵	بازماندگان یاغیان بوبراحمد و سرنوشت آنها
۲۶۵	تجزیه و تحلیلی کوتاه از غائله فارس
۲۶۷	بخش نوزدهم: ایل بوبراحمد گرمسیری
۲۶۷	تاریخچه ایل بوبراحمدی گرمسیری
۲۷۳	بخش بیستم: ایل دشمن زیاری
۲۷۴	تاریخ ایل دشمن زیاری
۲۷۴	گشتاسبی‌ها

الباسیهها ۲۷۷

بخش بیست و یکم: ایل چرام ۲۸۱

خاندان کلانتری چرام ۲۸۲

بخش بیست و دوم: ایلات افشار کوگیلویه ۲۸۹

تکر واقعه قتل خلیل خان افشار به دست لران نابکار در دره «گرکوره جانکی گرمسیر»: ... ۲۹۲

صادق بیگ افشار ۲۹۷

بخش بیست و سوم: مشایخ عباسی کرابی ۳۰۱

بخش بیست و چهارم: کرابی ۳۰۳

نژاد مردم کرابی ۳۰۴

حوادث و رویدادهای این کرابی ۳۰۶

تکله ۳۰۷

داستان صفی میرزا دروغین ۳۱۶

صفی میرزا راستین یا دروغین ۳۲۹

سرنوشت و مرگ صفی میرزا ۳۳۰

جنگ نادر شاه افشار با سپاه سردار محمد خان بلوچ در بهر دشت ۳۳۴

پایان غنله محمدخان بلوچ ۳۴۶

جبهه تنگ دیل ۳۴۹

جبهه تنگ تکاب ۳۵۰

جگونگی کوچ طوایف کوچی به کرمان ۳۵۳

شورش قاید مراد کرابی ۳۵۶

شورش ایلات لیرای و کشته شدن جعفر خان قنوازی حاکم کوگیلویه و بهبهان ۳۶۰

جنگ محلات بهبهان و قنوات ۳۷۳

جنگ سوق ۳۷۷

جنگ سال ۱۳۰۳ خوزستان ۳۷۹

جبهه جنگی تاشن و کیکلوس ۳۸۴

جبهه‌ی جنگی زیدون ۳۸۷

جبهه‌ی جنگ سلطان آباد رامهرمز ۳۹۱

۳۹۴	نقش حزب توده
۳۹۶	اتحادیه ایلات کویلوپه و بویراحمد بر ضد خاندان موسوی و سلطانی بهبهانی
۴۰۰	فراخوان ستاد ارتش از سران عشایر ایران
۴۰۳	شاعران و معاریف قوم کرایی
۴۰۴	ملاحمد جنونی
۴۰۷	بخش بیست و پنجم: ایل بهمنی
۴۳۱	بخش بیست و ششم: ایل بهمنی علاءالدینی
۴۳۲	جنگ ۱۶ ایل علاءالدینی بهمنی با رضا شاه
۴۴۱	جنگ کوه ایل
۴۴۴	جنگ دو گجه
۴۴۸	کشته شدن گل محمد
۴۵۱	کشته شدن برادران ملا محمد
۴۵۱	اعدام جنگجویان بهمنی علاءالدینی
۴۵۳	بخش بیست و هفتم: ایل پهنوده
۴۵۷	بخش بیست و هشتم: ایل یوسفی
۴۵۹	بخش بیست و نهم: ایلات لیراوی
۴۶۹	موقعیت قلعه لیراو
۴۷۳	بخش سی ام: ایل طیبی
۴۸۵	بخش سی و یکم: ایل طیبی گرمسیر
۴۸۷	«رفتن برای مالیات طایفه عالی طیب»
۴۹۱	بخش سی و دوم: ساختار و بافت سیاسی و اجتماعی ایلات
۴۹۱	خانواده

۴۹۳.....	بنیچه یا دودمان
۴۹۳.....	طلائفه.....
۴۹۴.....	وظائف کد خدا.....
۴۹۵.....	ابل.....
۴۹۶.....	دبیران.....
۴۹۶.....	نوکر خانیها.....
۴۹۷.....	مستخدمت مخصوص.....
۴۹۸.....	شیبها.....
۴۹۸.....	احسانیل دار (مهر اسبان).....
۴۹۸.....	سراندارها (تشیبها).....
۴۹۸.....	آبدارچیان.....
۴۹۹.....	لقه ها.....
۴۹۹.....	هیزم کشان.....
۵۰۰.....	دایه گان.....
۵۰۰.....	دروازه بانان.....
۵۰۰.....	آرایشگران.....
۵۰۱.....	زندانبان.....
۵۰۱.....	سیاست و رابطه خوانین.....
۵۰۲.....	همسایگان ایلی.....
۵۰۲.....	رابطه ی خانها و رعایا.....
۵۰۳.....	رابطه خانها و ریش سفیدان و کدخدایان.....
۵۰۴.....	درآمد و هزینه زندگی خانها.....
۵۰۴.....	درآمدهای دیوانی.....
۵۰۵.....	عوارض مرسوم ایلات.....
۵۰.....	عیدی.....
۵۰۵.....	باجه عروس.....
۵۰۵.....	وجوه جراتم.....
۵۰۶.....	دبدنی.....
۵۰۶.....	گله بگیری.....
۵۰۷.....	شایاش.....
۵۰۷.....	معافیها.....

۵۰۷	روغنی
۵۰۸	باجهای اضطراری
۵۰۸	یوزی (کمک دامادی)
۵۰۸	باجهای سربازگیری
۵۱۰	اقتصاد دامداری
۵۱۱	ازار فروش
۵۱۳	بخش‌بندی و رسوم: جامعه زنان ایل
۵۱۳	ا - زنان شریف‌نشان
۵۱۸	ب - زنان عادی
۵۱۹	دگرگونیهای جایگاه زنان ایل
۵۲۰	نامگذاری و نام‌نشان‌ها
۵۲۱	نامهای زنان
۵۲۱	زناشویی
۵۲۲	مراسم نامزدی
۵۲۲	یوزی
۵۲۲	طلبان
۵۲۳	عروسی
۵۲۳	واره برون
۵۲۳	زین نشانون
۵۲۴	کمند بهون
۵۲۴	بدرقه کنون
۵۲۴	دوما و رو
۵۲۵	حجله بندون
۵۲۵	گوشک گرون
۵۲۵	دومانی
۵۲۶	پس پرده
۵۲۶	واطلبان
۵۲۶	روز سیزده
۵۲۶	زن زانو
۵۲۷	کُرزویی

عروسان بدشگون ۵۲۷

دایه و لله ۵۲۸

بخش سی و چهارم: سواد و آموزش ۵۲۹

جزوات شعر دستنویس مکتبها ۵۳۱

داستان رز و میش ۵۳۲

داستان کله سر ۵۳۳

داستان علی سینا و دیو ۵۳۳

درس ابتدایی ۵۳۷

بخش سی و پنجم: حقوق اجتماعی زنان ایلی ۵۳۹

تصاویر ۵۴۳

www.ketab.ir

کتابی که با این نام ویرایش و باره نظام سنتی ایلات کوگیلویه و بویراحمد) به حضور خوانندگان و پژوهشگران دانش تاریخ ایلی تقدیم می‌گردد، آثار و نماد مستند و تحقیقی است که پس از سالها مطالعه پژوهش و سیر و سفر در نقاط عشایری استان تألیف و گردآوری و به چاپ و انتشار رسیده است.

در این اثر به حوادث و رویدادهای رخ داده که با توجه به شرایط خاص جغرافیایی و سرزمینی و گردش و چرخش روزگار پیش و پس از اسلام در این استان پیش آمده و ما به گوشه‌هایی از این رخدادها در کتاب اشاره نموده ایم.

استان ما با نگرش به موقعیت اقلیمی آن ویژه جایگاه استگاه اقوام باستانی و پیشین آن و همچنین قلل کوهها و ژرفای دره‌های محدود و مشخص تنگلی آن پناهگاه دفاعی مستحکم و استواری بوده و به همین اهمیت و انگیزه طبیعت خدا آفرین دشمن نمی‌توانست به این سرزمین که مرد و زنش دلیر و رزم دیده بودند دست یافته و چنان که دیده شده و تواریخ ملی و قومی گواه بر این ادعاست، در هر رشتن دشمن شکست خورده و پس می‌نشست.

در ظهور و پیدایش اقوام مهاجم تازی و ترکان غز، سلجوقی، مغولی و تیموری مردم باستانی عشایری استان صدمات و آسیب و گزندهایی را متحمل شده که مورد اشاره و گریز قرار گرفته است.

در دوران حاکمیت شاهان صفوی دو حادثه مرگبار و خونی در این استان پیش آمده که یکی از این وقایع ظهور درویشی به سال ۹۷۸ قمری در سلطنت محمد شاه

صفوی در شهر دهدشت مرکز آن زمان کوگیلویه بود که خود را شاه اسماعیل دوم صفوی می‌نامید و مردم استان به احترام عنوان شاهزادگی دور او گرد آمده و او را شاه خوانده‌اند. نفر دوم شخصی از شاهزادگان صفوی یا به استناد گزارشهای مورخان عصر افشاریه مردی مجهول الهویه بنام صفی میرزا بود که گویا از مردم (مشایخ عباس کرای) بود و در کسوت شاهزادگی در آمده و چهار سال در شهر دهدشت، بهبهان و شوشتر پادشاهی کرد تا این که از سوی نادر شاه افشار که آن زمان نایب السلطنه شاه همایون دوم پسر شاه سلطان حسین صفوی بود، شاهزادگی او دروغ و تکذیب هویت مزبیه گردیده و کشته شد که با ظهور این دو پادشاه دروغین ویرانی و کشت و شتارهایی را آمد.

در حکومت افغانان و تازش و هجوم آنان به شهرهای دهدشت و بهبهان مراکز حکومتی و نظامی بود. سال ۱۱۴۵ قمری و سپس رفتار و کردار اعمال نادر شاهی به مردم ایلات و سرزمین مرگ برینی موجب آوارگی و تبعید و کوچ بسیاری از ایلات کوگیلویه و بویراحمد گردید است.

در زمانی که حکومت لر نیز از به شکل گرفت، اگر چه اصلاحاتی در نظام ایلی استان پدید آمد، اما حاکمیت و سبک زندگی ایلیان زند، ویرانی‌هایی در این استان بیار آورد که پس از افول نظام شاهی زند و بی‌مدن قاجاریان بر شدت تخریب و هرج و مرج در ایلات افزوده شد که در دنباله این افزایش بیدادگریها اکثر ایلات بر سر عدم پرداخت مالیاتها متواری و پراکنده و مخصوصاً در این نوبت مقرض و ضمیمه و پیوند ایل بویراحمد گردیده است.

در پیدایی حکومت‌های پهلوی اول و دوم در سالهای ۱۳۰۷ و ۱۳۰۸ تنگ تامرادی و دو رگ مدین ممسنی و جنگ سال ۱۳۴۲ خورشیدی منجر به قتل عام و کشتارهایی و همچنین جنگ سال ۱۳۱۶ با عشایر بهمنی بیار آورد که نتیجه این جنگهای خونین که شرح چگونگی رخداد آنان در این کتاب آمده است در سبک زندگی و واماندگی مردم استان تأثیر گذار بوده است.

به‌ر روی مطالعه و خواندن این اثر تاریخی که حاوی ارانه رویدادهای ایلات و عشایر پیشین استان است، می‌تواند بر اطلاعات و آگاهی‌های دانشجویان دانشگاهی رشته‌های جامعه‌شناسی و تاریخ بیفزاید.

در پایان از زحمات همسر گرامی خود خانم پریش جاویدی ممسنی دختر

شادروان خلیل خان جاویدی ایلخان پیشین ایل جاوید ممسنی که عمری را در پرورش و تربیت فرزندان ایلات ممسنی سپری نموده و در انجام این اثر موجبات رفاه و آسایش کاری نویسنده را فراهم نموده کمال تشکر و سپاس را داشته باشم. همچنین از کارکنان انتشارات فرهنگ مانا که دل در گروه زنده نگه داشتن فرهنگ بومی و محلی استان دارند، بی نهایت سپاسگزارم، امید است که در این راه موفق و پیروز باشند.

نورمحمد مجیدی گُرای

۱۳۹۱/۶/۲۲

www.ketab.ir